

СТАТИСТИЧНІ МОДЕЛІ ПРИРОДИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Викладач: канд. фіз.-мат. наук, доцент, Клименко Михайло Іванович

Кафедра: кафедра фундаментальної математики, I корпус, ауд. 21

E-mail: m1655291@gmail.com

Інші засоби зв'язку: Viber (група з дисципліни, приватні повідомлення відповідно до номеру телефону), Moodle (форум курсу, приватні повідомлення))

Освітня програма, рівень вищої освіти:	Математика, бакалавр						
Статус дисципліни:	Дисципліна вільного вибору студента						
Кредити ECTS	5	Навч. рік:	2021-22	Рік навчання	4	Тижні	14
Кількість годин	150	Кількість змістових модулів¹	8	Лекційні заняття – 28 Практичні заняття – 28 Самостійна робота – 110			
Вид контролю:	Залік						
Посилання на курс в Moodle	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11297						
Консультації:							

ОПИС КУРСУ

Метою викладання навчальної дисципліни «Статистичні моделі природи та суспільства» є ознайомлення студентів з сучасними моделями та методами статистики, що застосовуються при наукових дослідженнях природи та суспільства.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Статистичні моделі природи та суспільства» є формування у студентів уявлення про можливості застосування статистичних методів та моделей у наукових дослідженнях та їх використання для обґрунтування гіпотез, статистичних моделей, надання їм знань про основи статистичного моделювання та вміння застосовувати статистичні моделі та методи до розв'язання прикладних задач у різних галузях науки.

Міждисциплінарні зв'язки. Основою для вивчення дисципліни «Статистичне моделювання» є оволодіння студентами базовим курсом шкільної математики. Вивчення цієї дисципліни формує основу для застосування студентами статистичних методів наукових досліджень у профільних дисциплінах.

Змістове наповнення курсу, що викладається на лекційних і практичних заняттях та засвоюється студентом під час самостійної роботи, забезпечує набуття компетентностей:

- (ЗК-1) здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- (ЗК-2) здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- (ЗК-3) знання й розуміння предметної області та професійної діяльності;
- (ЗК-7) здатність учитися і оволодівати сучасними знаннями;

¹1 змістовий модуль = 15 годин (0,5 кредита ECTS)

Виконання практичних та індивідуальних завдань передбачає самостійну роботу яка сприятиме саморозвитку та самовдосконаленню, а також здатності працювати автономно (ЗК-12).

Колективна робота під час практичних занять спонукає до розвитку навичок командної роботи, організаційних та лідерських якостей (ЗК-10), а також стимулює до розвитку соціальних навичок толерантності, дотримування етичних цінностей і правових норм, соціальної відповідальності та свідомості.

Виконання звітів з індивідуальних завдань з подальшим їх захистом сприяє вдосконаленню ряду компетентностей майбутнього фахівця:

- (ЗК-6) навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- (ЗК-8) здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел;
- (ЗК-9) здатність приймати обґрунтовані рішення;
- (ЗК-13) визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У разі успішного завершення курсу студент **зможє:**

- 1) знати основні підходи до організації та проведення статистичного спостереження;
- 2) знати призначення та методик уведення, класифікації та групування статистичних даних;
- 3) знати основні статистичні показники та їх зміст;
- 4) вміти аналізувати результати вибіркового спостережень;
- 5) вміти застосовувати статистичні методи аналізу кореляційних зв'язків;
- 6) вміти досліджувати ряди динаміки;
- 7) вміти будувати та застосовувати найпростіші регресійні моделі;
- 8) вміти застосовувати індексний метод у статистичних дослідженнях;

ОСНОВНІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Посилання на базові підручники, список рекомендованої літератури (з посиланнями на електронні ресурси, розміщені в базі наукової бібліотеки ЗНУ), матеріали до лекцій, практичні завдання, тестувань, умови до індивідуальних завдань та методичні рекомендації до них розміщені на платформі Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11297>

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ

Поточні контрольні заходи:

Поточні контрольні заходи здійснюються у формі самостійних робіт за теоретичним матеріалом або контрольних робіт за практичним матеріалом.

Кожна **самостійна робота** проводиться за теоретичним матеріалом змістових модулів.

Контрольна робота проводиться з метою перевірки навичок студентів, набутих на практичних заняттях та вміння застосовувати на практиці теоретичні знання.

При дистанційному навчанні самостійні та контрольні роботи виконуються у вигляді завдань на платформі Moodle.

Підсумкові контрольні заходи:

До підсумкових контрольних заходів відноситься виконання підсумкового індивідуального завдання для самостійної роботи та залік.

Підсумкове індивідуальне завдання містить задачі, що висвітлюють основні теми курсу. Воно оцінюється у 20 балів та здається викладачу за 1 тиждень до заліку.

Залік проводиться у письмовій формі. На залік пропонується завдання, що містить 2 теоретичні питання та 2 задачі. Кожне теоретичне питання оцінюється у 4 бали, кожна задача – у 6 балів. Список теоретичних питань, що вимагають обґрунтованої відповіді розміщено на платформі Moodle <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11297>

У разі дистанційної форми навчання залік проходить у платформі Moodle.

Контрольний захід		Термін виконання	% від загальної оцінки
Поточний контроль (max 60%)			
Змістовий модуль 1	Самостійна робота за змістовими модулями 1-4	Лекція 6	2
	Контрольна робота за змістовими модулями 1-4.	Практичне заняття 8.	2
Змістовий модуль 2	Самостійна робота за змістовими модулями 1-4.	Лекція 6.	4
	Контрольна робота за змістовими модулями 1-4.	Практичне заняття 8.	9
Змістовий модуль 3	Самостійна робота за змістовими модулями 1-4	Лекція 6.	2
	Контрольна робота за змістовими модулями 1-4.	Практичне заняття 8.	6
Змістовий модуль 4	Самостійна робота за змістовими модулями 1-4.	Лекція 6.	2
	Контрольна робота за змістовими модулями 1-4.	Практичне заняття 8.	3
Змістовий модуль 5	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	Лекція 14.	4
	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	Практичне заняття 21.	9
Змістовий модуль 6	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	Лекція 14.	2
	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	Практичне заняття 21.	3
Змістовий модуль 7	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	Лекція 14.	2
	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	Практичне заняття 21.	3
Змістовий модуль 8	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	Лекція 14.	2
	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	Практичне заняття 21.	5
Підсумковий контроль (max 40%)			
Залік			20
Захист індивідуальних завдань.			20
Разом			100%

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

РОЗКЛАД КУРСУ ЗА ТЕМАМИ І КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Тиждень і вид заняття	Тема заняття	Контрольний захід	Кількість балів
Змістовий модуль 1			
Тиждень 1 Лекція 1	Сутність статистичного спостереження та вимоги до нього.	Самостійна робота за змістовими модулями 1-4.	2
Тиждень 1 Практичне заняття 1	Форми, види та способи спостереження. Помилки спостереження.	Контрольна робота за змістовими модулями 1-4.	2
Змістовий модуль 2			
Тиждень 2 Лекція 2	Зведення, класифікація та групування статистичних даних.	Самостійна робота за змістовими модулями 1-4.	2
Тиждень 2. Практичне заняття 2.	Статистичні таблиці, графіки, діаграми. Ряди розподілу.	Контрольна робота за змістовими модулями 1-4.	3
Тиждень 3 Лекція 3.	Основні типи статистичних показників.	Самостійна робота за змістовими модулями 1-4.	2
Тиждень 3. Практичне заняття 4.	Абсолютні та відносні величини. Середні показники та показники варіації.	Контрольна робота за змістовими модулями 1-4.	3
Змістовий модуль 3			
Тиждень 4. Лекція 4.	Вибіркове спостереження.	Самостійна робота за змістовими модулями 1-4.	2
Тиждень 4. Практичне заняття 4.	Характеристики генеральної та вибіркової сукупності. Помилки спостереження.	Контрольна робота за змістовими модулями 1-4.	3
Змістовий модуль 4			
Тиждень 5 Лекція 5.	Основні типи вибірок.	Самостійна робота за змістовими модулями 1-4.	2
Тиждень 5. Практичне заняття 5.	Основні типи вибірок. Метод моментних спостережень.	Контрольна робота за змістовими модулями 1-4.	3
Змістовий модуль 5			

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТУ
Силабус навчальної дисципліни

Тиждень 6 Лекція 6	Числові характеристики вибірки.	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Тиждень 6. Практичне заняття 6.	Обчислення статистичних характеристик вибірки.	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	2
Тиждень 7. Лекція 7.	Статистичні оцінки параметрів розподілу.	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Тиждень 7. Практичне заняття 7.	Точкові та інтервальні оцінки параметрів розподілу.	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	2
Тиждень 8 Лекція 8.	Елементи кореляційного та регресійного аналізу.	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	2
Тиждень 8. Практичне заняття 8.	Моделі простої та множинної лінійної регресії.	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	2
Змістовий модуль 6			
Тиждень 9. Лекція 9.	Аналіз зв'язку між атрибутивними ознаками.	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Тиждень 9. Практичне заняття 9.	Методи дослідження зв'язку між атрибутивними ознаками.	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Тиждень 10 Лекція 10.	Перевірка статистичних гіпотез.	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Тиждень 10 Практичне заняття 10.	Методи перевірки статистичних гіпотез.	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Змістовий модуль 7			
Тиждень 11 Лекція 11.	Нормальний закон розподілу випадкової величини.	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Тиждень 11 Практичне заняття 11.	Критерій Пірсона.	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Тиждень 12 Лекція 12.	Метод Колмогорова.	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Тиждень 12 Практичне заняття 12.	Застосування методу Колмогорова.	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Змістовий модуль 8			
Тиждень 13 Лекція 13.	Нелінійна регресія.	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Тиждень 13 Практичне заняття 13.	Побудова моделей нелінійної регресії.	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	2
Тиждень 14 Лекція 14.	Елементи дисперсійного аналізу.	Самостійна робота за змістовими модулями 5-8.	1
Тиждень 14 Практичне заняття 14.	Застосування дисперсійного аналізу.	Контрольна робота за змістовими модулями 5-8.	2

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА

1. Фіщур Р.В., Барвінський А.Ф., Кічор В.П. Статистика. Теоретичні засади і прикладні аспекти. Львів: Інтеллект – Захід, 2003. 576 с.
2. Лугінін О.Є., Білоусова С.В. Статистика. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 580 с.
3. Гмурман В.Е. Теория вероятностей и математическая статистика. Москва: Высшая школа, 2002. 459 с.
4. Турчин В.М. Математична статистика. Київ: Академія, 2007. 240 с.
5. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки данных в психологии. Санкт-Петербург: Речь, 2001. 350 с.
6. Герасименко С.С., Головач А.В., Єріна А.М. Статистика. Київ: КНЕУ, 2000. 467 с.
7. Рогожнікова Н.В. Теорія статистики. Київ: Атіка, 2005. 128 с.
8. Сигел Э.Ф. Практическая бизнес-статистика. Москва: Вильямс, 2002. 1056 с.

Інформаційні ресурси

1. Система електронного забезпечення навчання ЗНУ.
URL: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11297>
2. Веб-портал TWIRPX: Файлы / Математика / Высшая математика / [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.twirpx.com/files/mathematics/algebra/analysis/>
3. Библиотека сайта EqWorld. URL: <http://eqworld.ipmnet.ru/ru/library/mathematics/calculus.htm>

РЕГУЛЯЦІЯ І ПОЛІТИКИ КУРСУ²

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. У разі поважної причини відсутності студента на занятті, його потрібно відпрацювати під час поточних контрольних заходів і при виконання індивідуального завдання. Контрольні заходи, які пропущено з поважних причин відпрацьовуються на консультаціях відповідно до часу, зазначеного на початку даного Силабусу.

Політика академічної доброчесності

Індивідуальні практичні розрахункові завдання виконуються студентом відповідно до індивідуального варіанту. У разі, коли студент помилково виконав не свій варіант, він перероблює завдання відповідно до власного варіанту.

Якщо при первинному захисті завдання студент не може відповісти на жодне запитання про хід розв'язання «вірно виконаної» роботи, то робота вважається плагіатом (виконана іншим автором з присвоєнням його досягнень), а студенту дається для виконання інший варіант. При повторному виявленні плагіату відповідна робота оцінюється в 0 балів.

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Використання технічних засобів (мобільних телефонів, ноутбуків, планшетів та інших персональних гаджетів) під час лекційних і практичних занять дозволено в навчальних цілях. Мобільні телефони під час занять повинні бути переведені в режим «без звуку».

Під час проведення заходів поточного і підсумкового контролю використання власних технічних засобів заборонено. У разі їх виявлення результат оцінюється в 0 балів.

Комунікація

У разі очного навчання комунікація студентів з викладачем здійснюється під час аудиторних занять і на консультаціях. При дистанційному навчанні та при очному за потреби – через Viber (група з дисципліни, приватні повідомлення відповідно до зазначеного на початку номеру телефону), Moodle (форум курсу, приватні повідомлення).

Повідомлення про терміни тестування, про дистанційні групові заняття, консультації з кодами доступу для конференцій Zoom надсилаються в групу з дисципліни Viber та/або на приватну пошту всім студентам (розсилка).

*Виконані індивідуальні завдання, викладені студентом на платформу Moodle **вчасно** – у термін, не пізніше як 7 днів після проведення звітної контрольної роботи (КР №1, КР №2 і т.д.) – перевіряються викладачем протягом 3 робочих днів. Якщо завдання надсилається невчасно, то його терміни перевірки не дотримуються.*

На інші запити викладач відповідає протягом 3 робочих днів.

---

² Тут зазначається все, що важливо для курсу: наприклад, умови допуску до лабораторій, реактивів тощо. Викладач сам вирішує, що треба знати студенту для успішного проходження курсу!

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2020-2021 рр.

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ 2020-2021 н. р. :

https://old.znu.edu.ua/ukr/university/departments/math/navchal_nij_protses

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених *Кодексом академічної доброчесності ЗНУ*: <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до *Положення про організацію та методу проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ*: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається *Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ*: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються *Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ*: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється *Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті*: <https://tinyurl.com/y8gbt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються *Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ*: <https://tinyurl.com/ycyfws9v>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: *Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ*: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; *Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ*: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога (061)228-15-84 (щоденно з 9 до 21 години).

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ. Уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції (Воронков В. В., 1 корп., 29 каб., тел. +38 (061) 289-14-18).

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь-ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ. Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок – п'ятниця з 08.00 до 17.00; субота з 09.00 до 15.00.

ЕЛЕКТРОННЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE): <https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресами:

- для студентів ЗНУ - moodle.znu@gmail.com, Савченко Тетяна Володимирівна
- для студентів Інженерного інституту ЗНУ - alexvasik54@gmail.com, Василенко Олексій Володимирович

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.

Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТУ
Силабус навчальної дисципліни**

Центр інтенсивного вивчення іноземних мов: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

Центр німецької мови, партнер Гете-інституту: <https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

Школа Конфуція (вивчення китайської мови): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>